

Sygn. akt III Ko 291/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2014 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku III Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSO Beata Brysiewicz – ref.

Sędziowie: SO Szczęsny Szymański

SO Wiesław Żywolewski

Protokolant: Marta Kruk

przy udziale prokuratora: Marka Żendziana

po rozpoznaniu w dniach: 03.11.2014 r., 21.11.2014 r.

sprawy z wniosku M. R.

o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w dniach od 24 lutego 2014 r. do 18 kwietnia 2014 r. w sprawie Prokuratury Rejonowej Białystok - Południe w sprawie o sygn. (...)

na podstawie art. 552 § 4 k.p.k.

I. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy M. R. kwotę 10.000 (dziesięciu tysięcy) złotych tytułem zadośćuczynienia.

II. Oddala wniosek w pozostałym zakresie.

III. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy M. R. kwotę 144 (stu czterdziestu czterech) zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

IV. Kosztami sądowymi obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt III Ko 291/14

UZASADNIENIE

W dniu 6 sierpnia 2014 roku do Sądu Okręgowego w Białymstoku wpłynął wniosek pełnomocnika M. R. o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w/w w sprawie (...) Prokuratury Rejonowej Białystok - Południe w Białymstoku - pełnomocnik wnioskodawcy domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa na jego rzecz kwoty 30.000,00 złotych.

W uzasadnieniu wniosku wskazano, iż na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 25 lutego 2014 roku, wydanego w sprawie w sprawie (...), zastosowano wobec M. R. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania. W toku stosowania tego środka wnioskodawca czuł strach o własną osobę. Przebywał w obecności ludzi do których nie miał zaufania, miał problemy ze snem. Bał się, że spotka go coś niedobrego, pozostawał w ciągłym stresie. Wskazano również, iż rodzina i znajomi wnioskodawcy posiadali wiedzę o zastosowaniu wobec niego środka zapobiegawczego oraz stawianych mu zarzutach, co doprowadziły do utraty przez M. R. pewności siebie i poczucia bezpieczeństwa.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dał podstawy do ustalenia następującego stanu faktycznego.

M. R. został zatrzymany w dniu 24 lutego 2014 roku (k. 63 akt sprawy (...)) Tego dnia o godz. 6.15 rano do jego mieszkania położonego przy ul. (...) przyszedli funkcjonariusze Policji (ubrani po cywilnemu), którzy nałożyli w/w kajdanki, a następnie wyprowadzili go do nieoznakowanego radiowozu. W chwili zatrzymania M. R., a następnie wyprowadzania go do radiowozu w domu przebywała jego rodzina, pod kłatką schodową Policjanci oraz zatrzymany spotkali natomiast sąsiada (k. 16v-17).

Po zatrzymaniu M. R. przedstawiono mu zarzut popełnienia przestępstwa określonego w art. 280 § 1 k.k. (k. 83-84 akt sprawy (...)). Dokonano również okazania zatrzymanego pokrzywdzonej, która rozpoznała go jako osobę biorącą udział w popełnionym na jej osobie przestępstwie (k. 70). Po przeprowadzeniu czynności procesowych M. R. został, o godz. 16.10 osadzony w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych Komendy Miejskiej Policji w B.. W dniu zatrzymania nie otrzymał posiłku, który wydany mu został o godzinie 6.50 w dniu 25 lutego 2014 roku.

Postanowieniem z dnia 25 lutego 2014 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt (...) Sąd Rejonowy w Białymstoku zastosował wobec M. R. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania - na okres 3 miesięcy (k. 126 akt sprawy (...)). Po zastosowaniu wobec w/w izolacyjnego środka zapobiegawczego został on osadzony w Areszcie Śledczym w B., gdzie zakwaterowano go w oddziale IV. W trakcie pobytu w jednostce penitencjarnej M. R. był kilkakrotnie przenoszony do innych cel, nie doznał przemocy psychicznej ani fizycznej ze strony innych osadzonych. Miał jednak problemy zdrowotne, doznał uczulenia objawiającego się wysypką (książeczka zdrowia w/w).

Postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2014 roku prokurator Prokuratury Rejonowej Białystok - Południe w Białymstoku uchylił stosowane wobec M. R. tymczasowe aresztowanie i zastosował wobec w/w środek zapobiegawczy w postaci poręczenia majątkowego. Tego samego dnia M. R. został zwolniony z Aresztu Śledczego (k. 355, 370 akt sprawy (...)).

Postanowieniem z dnia 15 lipca 2014 roku prokurator Prokuratury Rejonowej Białystok - Południe w Białymstoku umorzył śledztwo prowadzone przeciwko M. R. na podstawie art. 322 k.p.k. - wobec stwierdzenia, iż w/w nie dopuścił się popełnienia zarzucanego mu przestępstwa (k. 415-417 akt sprawy (...)).

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek pełnomocnika M. R. co do zasady zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności Sąd pragnie wskazać, iż w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania niewątpliwie spełniona została określona w art. 552 § 4 k.p.k. przesłanka w postaci „niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania”, której istnienie warunkuje rozpoznanie merytoryczne zgłoszonych roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie. O „niewątpliwie niesłusznym” środku zapobiegawczym można mówić w sytuacji, w której spowodował on dolegliwość, jakiej oskarżony nie powinien był doznać w świetle całokształtu okoliczności, a więc i ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie, w której środek ten stosowano. Odpowiedzialność Skarbu Państwa określona w Rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego oparta jest na zasadzie ryzyka za nieprawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości. Zasadniczo więc (z wyjątkiem określonym w art. 553 § 1 k.p.k.) w sytuacji, gdy podsądny został uniewinniony, trudno bronić poglądu, że pozbawienie go wolności nie spełnia kryteriów z art. 552 § 4 k.p.k. (por. np. orzeczenia SN wydane w sprawach o sygn. akt II KKN 382/99, V KKN 125/00, IV KKN 807/98 oraz teza 25. Komentarza L. Paprzyckiego do art. 552 k.p.k. w systemie Lex).

W sprawie M. R. śledztwo zostało zakończone na skutek prawomocnej decyzji prokuratora o jego umorzeniu (w zakresie czynu zarzuconego wnioskodawcy). Zdaniem Sądu przedmiotowe postanowienie było prawidłowe, a w świetle okoliczności sprawy organy ścigania nie mogły podjąć innej decyzji procesowej. Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie pozostawia bowiem wątpliwości, iż jedynym rzeczywistym dowodem obciążającym wnioskodawcę były zeznania pokrzywdzonej oraz dowód uzyskany w wyniku okazania M. R. (jego rozpoznania). Wadliwość czynności procesowej okazania, jak również wątpliwości co wiarygodności zeznań pokrzywdzonej zostały szczegółowo opisane w postanowieniu prokuratora o umorzeniu śledztwa - Sąd Okręgowy w pełni tę opinię podziela.

W świetle powyższego uznać należało, iż tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy, trwające od 24 lutego 2014 roku do 18 kwietnia 2014 roku do było aresztowaniem „niewątpliwie niesłusznym” w rozumieniu art. 552 § 4 k.p.k.

Przechodząc do oceny zasadności roszczenia o naprawienie wyrządzonej krzywdy wskazać należy, iż zgodnie z art. 445 § 2 i 1 k.c. zadośćuczynienie (także to, o którym mowa w art. 552 § 4 k.p.k.) powinno być „odpowiednie”. Ma ono odzwierciedlać rzeczywiście doznaną krzywdę i służyć jej skompensowaniu. Krzywda ta zaś musi wynikać bezpośrednio z pozbawienia wolności, co wcale nie oznacza, że jest ograniczona do skutków powstałych w wyniku osadzenia i tylko w tym czasie.

W orzecznictwie przyjmuje się – a Sąd poglądy te podziela – że zadośćuczynienie nie może osiągać wartości nadmiernej w stosunku do doznanej krzywdy oraz musi być utrzymane w rozsądnych granicach i dostosowane do majątkowych stosunków panujących w społeczeństwie. Uzasadnia to miarkowanie zadośćuczynienia w oparciu o kryteria obiektywne, związane z przyjętymi w społeczeństwie ocenami (por. wyrok SA w Gdańsku z dnia 13.02.2013 r., II AKa 25/13, wyrok SA w Lublinie z dnia 29.03.2012 r., II AKa 21/12, czy też wyrok SA w Rzeszowie z dnia 31.01.2013 r., II AKa 3/13). Wartość szkody niematerialnej w przypadku pozbawienia wolności kształtuje się mając na uwadze negatywne przeżycia psychiczne wiążące się nie tylko z faktem osadzenia (izolacja więzienna, przebywanie z innymi osobami pozbawionymi wolności, dolegliwe warunki odbywania kary itp.), ale np. również z tym, czy dana osoba w związku z tymczasowym aresztowaniem utraciła tzw. „dobre imię”, doznała przykrych doświadczeń w środowisku rodzinnym lub towarzyskim.

W pierwszej kolejności Sąd pragnie podkreślić, iż zatrzymanie M. R., a następnie jego tymczasowe aresztowanie- skutkujące rzeczywistym pozbawieniem w/w wolności na łączny okres prawie dwóch miesięcy niewątpliwie było dla wnioskodawcy negatywnym przeżyciem, wiążącym się ze znacznym dyskomfortem, stresem i cierpieniami- przede wszystkim o charakterze psychicznym, ale również fizycznym.

Już w trakcie zatrzymania zachowanie funkcjonariuszy Policji, choć zgodne z prawem, mogło wzbudzić obawę, wywołać u wnioskodawcy lęk- do zatrzymania doszło we wczesnych godzinach rannych (o godz. 6.15), w obecności rodziny M. R.. Sąd miał na uwadze, iż zatrzymanie przebiegło w sposób spokojny, nie sposób jednak pominąć, iż wnioskodawca został zakuty w kajdanki, a następnie wyprowadzony z budynku, pod którym świadkiem czynności wykonywanych na osobie wnioskodawcy przez funkcjonariuszy był sąsiad M. R.. Niewątpliwie zatrzymanie wnioskodawcy, a następnie jego tymczasowe aresztowanie mogło narazić w/w na utratę dobrego imienia- w szczególności, iż miało ono miejsce na oczach rodziny i sąsiada.

Sąd nie mógł pominąć, że niewątpliwą niedogodnością dla M. R. było to, iż po jego zatrzymaniu we wczesnych godzinach porannych w dniu 24 lutego 2014 roku oraz następujących po zatrzymaniu żmudnych czynnościach procesowych związanych z przedstawieniem zarzutów, przesłuchaniem w charakterze podejrzanego oraz okazaniem, a następnie umieszczeniu w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych, wnioskodawca nie otrzymał żadnego posiłku. Z informacji Komendy Miejskiej Policji w B. wynika, iż pierwszy posiłek został wydany zatrzymanemu dopiero w dniu 25 lutego 2014 roku o godzinie 6.50 (k. 23). W ocenie Sądu pozbawienie w/w pożywienia przez okres ponad 24 godzin niewątpliwie stanowiło dla niego znaczną i nadmierną dolegliwość.

Sąd miał na uwadze, iż M. R., będący młodym, 21-letnim człowiekiem, po raz pierwszy trafił do jednostki penitencjarnej- nigdy wcześniej nie był tymczasowo aresztowany, nie był również karany. Sąd uwzględnił, iż wnioskodawca był w przeszłości zatrzymany- przy czym należało mieć na uwadze, iż zatrzymanie trwało zaledwie jeden dzień i sprowadzało się do pobytu w izbie zatrzymań (k. 16v). Osadzenie w areszcie śledczym niewątpliwie było więc dla niego sytuacją nową, nieznaną i stresującą. Wnioskodawca nie znał warunków panujących w w/w zakładzie i w sposób w pełni uzasadniony mógł przypuszczać, że znacznie odbiegają one (na niekorzyść) od jego dotychczasowych warunków życiowych. Obawy wnioskodawcy znalazły odzwierciedlenie w rzeczywistości- początkowo M. R. został osadzony w celi przejściowej, w której przebywało od dwóch do pięciu osób, następnie był przenoszony do cel dwu i trzyosobowych. Warunki pobytu były bardzo złe- w celach odpadał tynk ze ściany, wychodził grzyb, było brudno.

Przy omówieniu okoliczności pobytu w jednostce penitencjarnej szczególne znaczenie miał fakt, iż panujące w niej warunki nie umożliwiały zachowania właściwego poziomu higieny osobistej. Wnioskodawca przez trzy tygodnie miał na sobie to samo ubranie, a mycie w celi było możliwe wyłącznie w misce- kąpiel była możliwa raz na tydzień. W trakcie pobytu w Areszcie Śledczym u M. R. wystąpiło schorzenie na które wcześniej nie cierpiał- pojawiło się u niego silne uczulenie przejawiające się wysypką. Należało mieć przy tym na uwadze, iż w/w udzielono pomocy lekarskiej, która jednak (zdaniem wnioskodawcy) nie była zbyt skuteczna- aplikowane maści nie skutkowały (k. 17).

W ocenie Sądu kluczowe znaczenie miało również to, iż w wyniku zastosowania niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania zostały ograniczone prawa i wolności M. R.. Wynika to z samej istoty izolacyjnego środka zapobiegawczego, która polega na rzeczywistym pozbawieniu człowieka wolności. W wyniku tymczasowego aresztowania wnioskodawca został odizolowany od społeczeństwa, nie mógł w sposób dowolny podejmować decyzji odnośnie swojego miejsca pobytu, podróżowania, wykonywania wszelkich czynności, które w warunkach wolnościowych mógłby podejmować. Z uwagi na szczególne rygory tymczasowego aresztowania (znacznie surowsze od tych, którymi cechuje się wykonywanie kary pozbawienia wolności orzeczonej prawomocnym wyrokiem) została również ograniczona możliwość kontaktów wnioskodawcy z osobami najbliższymi (brak widzeń).

Reasumując wskazać należy, iż pozbawienie M. R. wolności na okres prawie dwóch miesięcy, jego odizolowanie od społeczeństwa (w tym osób najbliższych), przy uwzględnieniu warunków tej izolacji oraz jej negatywnego wpływu na stan zdrowia w/w uzasadnia przyznanie zadośćuczynienia w kwocie 10.000,00 zł, która to kwota zdaniem Sądu w pełni wynagrodzi doznaną przez wnioskodawcę krzywdę- na marginesie wskazać jedynie należy, iż wniosek o przyznanie zadośćuczynienia w tej wysokości został również poparty przez prokuratora (k. 24v).

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie § 14 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2012 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Zgodnie z art. 554 § 2 k.p.k. koszty postępowania w niniejszej sprawie ponosi Skarb Państwa.